

IZATEA AZTERTZEN

(Gure aldizkariaren azken zenbakian, bederatzigarrenean, agertu zan "IZATEAREN AZTERKETAN"-i, beste onekin erantzun dio OXIXE jaunak).

Artikulu bat irakurri dut YAKIN'en, "Izatearen azterketan" [9, 1959, 15], Arantzazu'ko Intxausti'rena. An arrotzen diran auzi asko alde batera utzirik, bati bakarrari elduko diot oraingoa.

"Izatea aztertu nai dut -diño isbeak- ez izakia edo entea esan oi duguna".

Euskeraz erabilikia zan izaki itz au ri iaio baino len, eta ez diñot oker dagonik; baiña nik bestera artzen dut: "de natura entis" esateko.

"Gu geu ere izatez egiñak gera".

Izanez, bai, egiñak gira; -n onek aldia du berekin, "irautea".

"Ens eta esse, au da: leenengoak izatean dagoen zerbait ematen digu, eta besteak, "zerbait" orri begiratzeko, izate utsa".

Oker atzi ez ba'dut, ez ote zenuke esan nai ens concretum cum sua forma?, au da, izanduna edo izanez iantzia. Izatea izanez erantzia da; esse metaphysicum adierazten du gurean, ez, izanez iantzia.

"Erderak..., ser esaten du, biak adierazi naiez."

Ez egoki, nere ustez, biak nahasten baititu. Gure aurrek ederki: etre = izatea; ser = izan.

"Izatea ez da atalezkoa".

Egia, eta gogoan idukazu geroko: essentiae sunt indivisibiles, immutabiles, aeternae.

"Izatearen idea gere adimenean dakargu jaiotzetik".

Ez, nere ustez. Gogai ori ez da gurekin batean sortua. Gure adimena tamquam tabula rassa zan gure iaiotzean. Gero, ez dakigu nola, arrazoiketa ezagunik gabe, ondorioka burua nekatu gabe, ialkitzen zaigula idea ori.

"Azter ditzagun, pittin bat bada ere, izatearen erraiak".

Lana artuko duzu. Izateak ez du errairik, ez du mamirik; ez da ezer bere baitan [objective]; gure baitan bakarrean du zer-dana.

"Munduan ez daukagu izatea besterik... Mendiak izate dira, iturriak izate... denok izatea besterik ez gera".

Gure buruko gangaraz landa ez da izaterik, izan ere dana baiño. Gu izandun gira. Iainkoa, berriz, izandun biribila da, latifñez esan, undequaquae ens, edo eskoletako latin gogorrean, actus(purus). Ala ere Iainkoa ez da aldian. Nola-bait esan bearra daukagu izan ere ba-dala.

"Izatearen esentzia... gaia... kalidadek".

Izateak ez du gairik, ez kerarik (guk kera itza bakarka erabili oi dugu); ez du aitotrik edo doairik, zureak beintzat. Ez al diguzu esan lenbizitik: "zerbait"-a utzi ta goazen gu izatea utsera"?

Izate orri zerbaitasuna edo norbaitasuna kentzen ba'diozu, utsa gelditzen da. Ez da ezertxo ere. Gaiñerako zure galdera guzi oriek alper dituzu.

Zer da, bada, izate ori? Galdegiañen didazu.

Eta, bere baitan ezer ez dalarik, gure baitan gauzarik miragarriena. Erraiñu utsa da, ilargi-argiaren antza du. Izandun biribil dan Arengandik datorkigu. Gure buru-ganbarako izate au betikoa da bere deusezean; erraiñu ori ezarri baitziteken betieratik edozein izatedunetan. Zuk S.Bonaventurarekin esan duzuna datorkit burura.

Izate au norbaitasuna da arrazoidunetan, eta zerbaitasuna arrazoigabeetan. Ez du beste erraizik, ez errorik, ez mamirik, ez etorbururik. Arrigarri da, naski. Ez da olako belardirik, lore baratzarik, oianik, malkorrik, ilargirik,

eguzkirik, izarrik. Izate au, izanean ezer ez da-
la ere, oriek baiño bikainkiago erraiñutzen da
gugan, eta Argi artara begira uzten gaitu. Emen
ederki Dabid'ena: Signatum est super nos lumen
vultus tui, Domine.

Izanean zerbait danaz, edo obeki
esan, norbait danaz ere, egizu galde: zer da iza-
tasun ori? Ez dakigu. Gure gorputza berreun zati
egiñen ba'lute ere, eta gure anima artatik bakan-
du, iñon ez genduke arkituko izan ori. Izate soi-
larekin berdintzen bezala da. Bata beitik gora
bezala asmatzen dugu, gauzetan sorterrotu baliza
bezala; bestea goitik beira, argi aundi batetik
erraiñutuko lizaiguken gisan.

Zer da baiña izan ere ori? Irautea?
Au ez da pitsik, zerbaiten edo norbaiten irau-
tea ez ba'da.

Zerbait, norbait. Izandun danaren
kemen guzien iturri ta iabe dana; Principium
operationum; gizona norbait egiten duna. Gure
norbaitasuna, gure ni au ez da gauza kaxkarra;
aundiz ere aundia da. Ni esan oi dugu askotan
arro arro, beste NI artatik zintziliķa gaudela
ahantzirik. Zerbait besterik ez diran izandun o-
riek ez dira urbiltzen ere gure maillara. Ez eta
izadi osoa ere, norbaitasunik gabe.

Ba-da Norbait betidanik, Aristote-
le'k asmatu zuuna. Baiña, gaiñera Iainkoak Berak
bere egia agertarazi zigulako, ba-dira iru Nortzu,
izandun biribil ortan.

Zertako geiago iakin nai dugu izate soil ortaz, igeskor orrezaz? Gauden orri begira begikaldu (intuitu) batez. Baiñan ez gaudela luzaro orri bakarrari begira. Begia iogun gure Eguzkiari ere. Geiago ezin iakin dezakegun ezkerro, ez gaitezen geiego egarritu izate ori aztertu naiean. Orrengaz, dakiguna baiñon ez dakiguna geiago da, mistikuak Iainkoarengaz diñotena, izate orri bere ezereostasun lainotsu ortan begiratzea atsegiñago zaida Homero ta Dante irakurtea baiño. Ba-dut asmo, noizbait ere ens ut sic [Larramendi'ren utsik orri] Oda bat egiteko. Neri poz aundia emaiten dida, orrezaz dakidan pixka dakidalako baiño, iakiteko daukadana geiago dalako. Eguzkiari begira berez bere luzaro ezin egon gaitezen ezkerro, ilargi ori bederen begira iogun, ierraiñua nondik datorkion ahantzi gabe.

Ez dakit zer iritziko diozun nere Metafisikari; baiñan oiñarri ona dala nago euskeraz izanduna ta izateduna, ots, ens praedicamentale ta ens transcendentale; izanekoa ta izatekoa, ots, quod in actu est, eta quod in potentia est.

" O R I X E "

Barkatu, A. Intxausti, baiña, zergatik ez saiatu, euskeraz ditugun itz ederrak erabilten, erderazko itz arri elkortu edo "foñil" zantar oriek alde batera utzirik? Euskera garbiz, euskera garbi amorratura io gabe, esan ditezke eunetik laurogei ta emezortzi.